

Reuniunea învățătorilor

Proprietar editor :
Reuniunea învățătorilor români
de la școlile popor. conf. ort. din
protopopriatele arădane I-VII.

REDACTOR :
IOSIF MOLDOVAN.

Redacția și administrația :
Arad, piața Tokoly Nr. 8.
Abonamentul anual 5 cor.

Pe a cărui parte e dreptatea ?

În coloanele acestei reviste — la loc de frunte s'a tratat o »chestiune importantă« care ar trebui să preocupe serios — dacă doare sufletul (cum se zice) pe cei chemați. Îmi trag însă socoteala și îmi aduc aminte de cuvintele Stei Scripturi, că »Mulți sunt chemați dar puțini aleși«. Și, judecând asupra acestui adevăr. — nu ne va surprinde împrejurarea că s'a tăcut și nime n'a revenit asupra chestiei, dacă nu în aceasta revistă — cel puțin în alta. — Să nu se fi răspuns . . . vătămări ori acuze, ci deslegarea faptului — enigmă care de atâta timp cere deslegare serioasă spre binele neamului — spre a bisericii și spre acelora pre cari îi interesează.

În doi numeri consecutivi — ai acestei reviste sub titlu *Cam ce e pricina raportului încordat, dintre preot și învățător*, pseudonimii. — »B.« și »Magistrul« ating și sulevează chestia. Fiecare ar vrea să zică ceva dar nu cutează s'o spună pe față și ating în liniamente generale că, cam care ar putea să fie.

Un străin care ar vrea să ne studieze existența noastră rațională și în deosebi a factorilor principali sau mai bine zis : a factorilor cari sunt în nemijlocită apropiere cu masa poporului, oare ce ar studia și ce l-ar isbi la primul moment ?

Sigur ar cercă mediul cultural, și numai la urmă — dacă e de tot scrutător se va întrebă că cine cum e răsplătit pentru munca lui?! Acela va fi mai competent ca să judece asupra împrejurărilor în care trăim.

Noi ne frământăm — că conștiința ne îmboldește să ne împlinim misiunea pentru care suntem puși, dar tot odată — să ne punem întrebarea, că de ce, pentru atâta lucru, să ni-se răsplătească cu atâta nerecunoștință. E fapt. — Și Mântuitorul Hristos — cu deosebire — pe poporul izraelitean l-a învățat și i-a luminat calea și tot acest popor l-a dat perzării... — Dascălul și în special cel român (confesional) în miniatură își poate însuși acestea asemănări. Atunci, așa au fost năravurile lumii, iar acum tot acelea moravuri (ori să le zicem năravuri) sunt în altă formă și dela alți oameni.

»B«. și »Magistrul« și-au dat silință să expună și deslege întrebarea, dar fiecare a lăsat-o acolo de unde a luat-o și nici că s'ar putea altcum! Cel dintâi a spus că preotul are atâta și atâta venit, iar pe învățător îl privește de sus — îl desconsideră, pânăcând învățătorul în proporțiune cu munca ce o presează e mizerabil răsplătit și fără nimica recunoștință, iar aceasta --- cu deosebire numai din partea preotului — B. cere ca să fie recunoscuta activitatea și silința învățătorului. — Par'că-l poți sili pe cineva să facă ce nu vrea și să lucre ce nu-i place!?

D-sa se plânge și pentru lucruri cari nu-l privesc mai de aproape și pe cari ar trebui să le lase altora să-și bată capul cu ele. — Nu ne spune însă că învățătorul din vina lui e în starea în care se află azi, căci n'a căutat să se impună — dacă nu prin *solidaritate colegială* și *activitate rodnică în toate ramurile* — cel puțin prin studiu, abnegațiune și flegmaticism, însușiri prin cari poți repune și pe cel mai vanitos individ.

E adevărat că suntem mici, fiindcă așa au rămas obiceiul din bătrâni, că învățătorul — când nu eră ceia ce e azi — să fie mai mic.

Aceasta ne-o accentuează și »Magistrul« (pe care nu-l cred că e magister — căci nu ne spune cine e) când afirmă că preotul pentru aceea e superior fiindcă e președintele sinodului parohial. — De unde a scos aceasta dl magistru? Noi așa știm, că învățătorul e subordonat de-a dreptul oficiului pprezbiteral și treptat celorlalte foruri mai înalte, iar nici decum sinodului parohial — care are cu totul alte afaceri. — Cu atât mai vârtos nu e supus preotului care dacă e om conștiu de poziția sa nici nu primește aceasta. Nu trag la îndoială că preotul poate fi superiorul învăț., — însă nu ca persoană oficioasă, ci ca privat, atunci, când prin cultura, prin maniera sa, cuceritoare îți impune și când vrând-nevrând te face să i-te închini și să-i dai locul care i-se cuvine — iar având însușiri contrare — necum să-l recunoști de superior — te genează că ocupă locul de păstor . . .

E adevăr, că sunt neînțelegeri, cari însă trebuiesc apalinate și cu toții să lucrăm în direcțiunea ca să dispară acelea. Să ne deprindem cu pașul lumii culte — că azi cultura și studiul dovedesc prioritatea. — Preoții dacă vreau se țină numai de ambiția că sunt superiori și să nu lucre nimic, vor păți-o ca țiganul din poveste, care a călărit pe creanga unui arbore și credea că-i »domn mare«, dar creanga rupându-se, călărețul căzú într'o baltă, de unde alții au trebuit să-l scoată . . . Dascălii să lucre numai în tăcere — să nu-și peardă speranța dela un timp mai bun și să nu slăbească din activitatea care îi ridică în ochii lumii și dovedesc că nu sunt așa de mici dupăcum alții îi arată!

Dacă ne-am pus pe terenul de a face comparație — că cine e întâiu — apoi tare ne înșelăm, pentrucă nu noi, ci alții trebuie să ne judece, iar judecata va fi în favorul nostru, dacă nu vom perde nici un momemnt ca să nu-l folosim în folosul și spre binele nostru. Timpul de până aci ne-a fost mașter, iar prezentul ni-e inamic, căci noi *luminăm*, iar *lumina descopere întunerecul* și mulți din *întunerec n'ar voi se vadă apropiindu-se lumina în cuiburile lor . . . iar în acestea taverna sunt jivini și mari și mici.*

Că preoții au venite mai mari, nu-i vina noastră și nici a lor, că nu totdeauna au fost, nici va fi, așa. Ori nu observă lumea, că trăim în timpul când se cumpără sulelele? Unele cu preț mai mare, altele cu mai mic, după cum se vine socoteala. Dar, — toate târgurile trec și tergoveții se duc, iar marfa rămasă își perde valoarea.

Noi să grigim, ca să nu fim marfă netrebuincioasă. Să ne împlinim datorința cu cea mai mare conștiințiositate, nu numai față de școală, ci și față de noi înșine. Înzadar ne vom milogi, că n'avem atâta plată, că dacă nu ne vom arăta demni că merităm — de nu mai mult, — dar barem cât alții, — ne facem de răsul lumii.

Înainte de toate lumină! Lumină pe toate căile și în toate colțurile și în celea mai întunecate, ca să priceapă și cei mai neînțeleși, că cine voește fericirea omenirii.

Îmi vine în minte proverbul: »Nu-i puțin să nu se ajungă și mult, să nu se gate«. De aceia repetez, ce am zis, să fim cu puțină răbdare, că Dumnezeu ne ajută și dreptatea va fi pe partea noastră. — E adevăr și aceia, că azi se împărțește dreptatea și pe nedreptul, dar totuși nu e departe timpul când fiecare își va primi plata după munca ce a dovedit-o și atunci nu ne vom întrebă, că cine e mare și mai întâiu? ci se va cercă cine dovedește mai multă hărnicie, că acelaia să i-se plătească după merit.

La lucru deci și Dumnezeu ne ajută!

P. Vancu.

Capelă română în Viena.

Biserica străbună cu așezămintele ei gemene, adânc înrădăcinate în ființa și vieța neamului nostru, ne-a fost stea conducătoare, scut și apărare, terenul în care ni-am pufut apăra, păstra și cultivă ce avem mai scump: credința, limba și datinile străbune. Așa a fost în trecut, astfel va fi și în viitor.

Considerând acest rol important al bisericii în toate manifestările vieții noastre naționale, sublima ei misiune culturală din trecut și viitor, ne tresare inima de bucurie de câteori nise dă plăcuta ocaziune a vedeă și simți, cum țaria credinței noastre ia forme neobicinuite, cum biserica mama adună la sinul ei ocrotitor și pe fiii răsleți ai neamului nostru.

Sunt câțiva ani de când Românii din Budapesta, capitala țării noastre, constituindu-se în parohie își crează un centru religios-cultural, care va mărturisi veacuri despre existența noastră în mijlocul atâtor neamuri, despre alipirea și dragostea către comorile străbune. În Viena, centrul monarhiei — de care atâtea amintiri ne leagă și către care se îndreptară în vremuri grele privirile noastre obidate — încă lipsia un atare centru, ca simbol al unității religioase-culturale a Românilor de pretutindena. Afară de societatea academică »România Jună« și convenirile ei sociale nu există pentru Românii adunați din patru unghiuri în acest focalar al științelor și al artelor un loc de întrunire, un loc de mângâiere și repaus al sufletelor. Inimile simțitoare române și creștine a simțit de mult acest gol și ideea de a satisface necesității ardente prin înființarea unei parohii, a preocupat de mult colonia română din Viena și membrii ei distinși. În fine regăsi și omul, care știu să aducă în îndeplinire dorința veche. Părintele Dr. Virgil Cioban, preot militar, abia sosit la Viena — unde fu transferat din centrul mitropoliei noastre — condus de ambițiunea nobilă de a înălța neamului și credinței străbune un nou altar, se pune cu trup și suflet în serviciul cauzei. Glasul păstorului află răsunset în inimile credincioșilor, cari se știură însulleți de zelul și hărnicia lui; aduseră din prișosința dragostei de neam și lege jertfă, ca cauza să fie adusă la bun slârșit. Românii vienezi se constituiră în parohie, având în frunte un comitet din următorii domni: Președinte: Baron Alexandru Hurmuzachi, vpreș.: Dr. Sterie Ciurcu, secretar: Mihaiu Popovici, epitropi: consilierii aulici: Cornel Cosovici, Vasilie Morariu și colonelul

Alexandru Lupu, membri în comitet : Dr. Aurel cav. de Onciul și arhitectul Cesar Popovici, cassar : Dr. Lazar Popovici medic. Se închirie un local potrivit pentru capelă în strada Löwel Nr. 8, care după ce fu înzestrată cu toate cele trebuincioase și frumos decorată, fu sfințită și inaugurată în ziua Sf. Ioan Botezătorul a. c. Actul sfințirii l-a celebrat delegatul mitropolitului Repta, prof. Constantin Popovici, deputat în dieta imperială, asistat de părintele Dr. Cioban. Răspunsurile liturgice le-a cântat un cor mixt, compus din membrii societăți române vieneze și din studenți universitari, instruit și condus de însuși măiestrul Dima. Predica festivă a rostit-o delegatul C. Popovici, vorbind despre importanța cultului dumnezeesc și importanța limbii naționale în serviciul divin. De față au fost afară de membrii coloniei române, oaspeții din București în frunte cu primarul M. Cantacuzino, viceprimarii Vienei, ministrul plenipotențiar al României Lahovari, cu membrii delegațiunii, consulul Cogălniceana, reprezentantul ministrului de culte și reprezentanții bisericilor surori rusești și sârbe din Viena.

După terminarea serviciului divin, publicul participant se întrunî în restaurantul Riedhof la masă comună. Primul toast îl ridică distinsul politician Aurel Popovici, care într'un discurs avântat scoate în relief necesitatea creșterii religioase-morale a popoarelor și închină pentru părintele Dr. Cioban, întemeietorul capelei, pentru G. Dima și inginerul Cesar Popovici, cari au dezvoltat o muncă desinteresată pentru casa lui Dumnezeu. Răspunde părintele Cioban, accentuând importanța bisericii pentru conservarea noastră ca popor și pentru păstrarea unității noastre culturale. Mulțamește Dlui Lahovari pentru îndemnul și sprijinul său valoros și accentuează zelul neobosit al Dlui Dr. Ciurcu și al președintelui comitetului parohial Br. Alexi Hurmuzachi. Dr. L. Popovici închină pentru mitropolitul Repta și reprezentantul să C. Popovici.

Cu aceasta s'a sfârșit frumoasa serbare. Capela română ortodoxă din Viena și școala catihetică îmbinată cu

ea, în care pâr. Cioban împărtășește gratuit studiul religiunii tânărelor mlădițe ale neamului nostru, cari cerce-tează școlile din Viena, va fi o binecuvântare nu numai pentru colonia română din Viena, ci va contribui la cimen-tarea legăturilor frățești a tuturor Românilor.

Laudă se cuvine bravilor Români vienezi pentru zelul și jertfa adusă neamului în interesele ei mari, laudă și re-cunoștință se cuvine pâr. Dr. Cioban pentru hărnicia de a ști și putea întrupă o dorință veche a Românilor de pre-tutindenea, iar noi cei din depărtare, bucurându-ne de vrednicia fraților noștri, mulțămim lui Dumnezeu că cre-dința lor românească se vestește în toată lumea.

T.

Adiectivul.

(Prelegere practică din Limba maternă).

Clasa III.

1. **Anunțarea țintei.** Iubiți școlari! Voi vedeți aici pe tablă mai multe ziceri.

In sala de învățământ se află zece banci **lungi**.

Sala de învățământ are patru pereți **albi**.

In sala de învățământ se află o tablă **neagră**.

Din zicerile aceste vom învăța noi acum un fel nou de cuvinte, pe cari voi încă nu le cunoașteți.

2. **Analiza. Învățătorul:** Despre ce fel de cuvinte ați învățat voi până acum? *Elevul:* Noi am învățat până acum despre substantive și despre numărăle. *Inv.* Spune-mi niște substantive. *Elev.* Cal, bou, masă etc. *Inv.* Să-mi spui niște numărăle. *Elev.* doi, trei, mult, etc. *Inv.* Acum

vină la tablă și subtrage cu creta toate substantivele, câte le afli în zicerile aceste.

Inv. Ce ne arată cuvintele aceste? *El.* Cuvintele aceste ne arată nume de lucruri. *Inv.* Așadară, cari cuvinte se numesc substantive? *El.* Substantive se numesc cuvintele acelea, cari ne arată nume de ființe și de lucruri. *Inv.* Acuma să vie afară la tablă C. și să subtragă cu creta toate numărările. *Inv.* Cari cuvinte se numesc numărări? *El.* Numărări se numesc cuvintele, cari ne arată numărul ființelor și a lucrurilor.

3. **Sinteza.** *Inv.* Băgați de samă! Care cuvânt a rămas ne subtras în zicerea întâi. *El.* Cuvântul »lungi«. *Inv.* Să vedem acuma ce ne arată cuvântul »lung«. *Cuvântul »lung«* ne arată o însușire a băncii, adevărat ne arată cum sunt băncile odăii de învățământ. Pentru-ca se putem răspunde: băncile odăii de învățământ sunt lungi, ca trebuie să întrebăm: cum sunt băncile odăii de învățământ! Și atunci vom răspunde: băncile odăii de învățământ sunt lungi. *Inv.* Cum va trebui să întrebăm? *El.* Va trebui să întrebăm: cum sunt băncile odăii de învățământ? *Inv.* Și cum va fi răspunsul? *El.* Răspunsul va fi: băncile odăii de de învățământ sunt lungi. *Inv.* Ce ne arată cuvântul »alb« din zicerea a doua? *El.* Ne arată o însușire a păretelui. *Inv.* Ce ne arată cuvântul »neagră« din zicerea a treia? *El.* Ne arată o însușire a tablei. Așa este! *Insemnați-că!* Toate cuvintele, cari ne arată însușirile ființelor și a lucrurilor se numesc: **a-dec-ti-ve.** *Inv.* Acum să-mi spună M. cum să numesc cuvintele, cari ne arată însușirea ființelor și a lucrurilor? *El.* Cuvintele, cari ne arată însușirea ființelor și a lucrurilor, se numesc adiective. *Inv.* Așadară ce sunt adiectivele? *El.* Adiectivele sunt cuvinte cari ne arată însușirea lucrurilor. *Inv.* Alb, negru, lung ce sunt? *Elev.* Cuvintele aceste sunt adiective.

4. **Asociațiunea.** *Inv.* Ce ne arată substantivele. *El.* Substantivele ne arată nume de ființe și de lucruri. *Inv.* Ce ne arată numărările? *El.* Numărările ne arată numărul

ființelor și a lucrurilor. *Inv.* Dar oare adiectivele ce ne arată?
El. Adiectivele ne arată însușirea ființelor și a lucrurilor.

5. **Sistemizarea.** Însemnați-vă iubii școlari. Adiectivele ne arată cum sunt ființele și lucrurile. *Inv.* Ce ne arată adiectivele? *El.* Adiectivele ne arată cum sunt ființele și lucrurile. *Inv.* Cum întrebăm de substantive? *El.* La substantive întrebăm: cine? ce? *Inv.* Cum întrebăm la numărare? *El.* La numărare întrebăm: câți? câte? cât? *Inv.* Dar oare la adiective cum întrebăm? *El.* La adiective întrebăm: cum este?

6. **Aplicarea.** *Inv.* Ce fel de cuvinte noauă am aflat în zicerile cele de pe tablă? *El.* În zicerile de pe tablă am aflat adiective. *Inv.* Ce arată aceste cuvinte? *El.* Aceste cuvinte arată cum sunt ființele și lucrurile. — Băgați de samă! Acuma eu vă voi spune alta zicere, iar voi să-mi aflați în ea adiectivele. — Ascultați! Frunza e verde. *Inv.* Care cuvânt din zicerea aceasta ne arată cum e frunza? *El.* Cuvântul »verde«. *Inv.* Așadară ce este cuvântul »verde«. *El.* Cuvântul verde este adiectiv. *Inv.* Pentru ce? *El.* Pentru că ne arată cum e frunza. *Inv.* Spune-mi și tu N. o zicere în care să fie adiectiv. *Elev.* Mărul e roșu. *Inv.* Care e adiectivul? *El.* Roșu. *Inv.* Așa este! Bine este! Acuma deschideți cărțile de cetire la pagina a doua și acolo cetiți și căutați toate adiectivele.

Ioan Iancu,
 inv., Almaș.

Vladislav și răscoala țăranilor.

(Prelegere practică din Istorie).

Clasa V.

Tânta: Iubii școlari! Astăzi vom vorbi despre Vladislav al II-lea și răscoala țăranilor. (Reprod.)

I. Analiza: *Învățătorul.* Când zicem că să răscoală cineva? *Elev.* Când cineva nu mai poate suferi ceva nedreptăți ci voește să-și răsbune asupra celor ce-

asupresc. *Înv.* Înainte de a vă vorbi despre răscoala țărănilor, să-mi spuneți despre care rege al Ungariei am învățat mai pe urmă? *Elev.* Despre Matei. *Înv.* Ce fel de rege a fost Matei? *Elev.* Matei a fost un rege bun înțelept și drept, pentru aceia poporul după moartea lui ziceă, a murit Matei cu el și dreptatea. *Înv.* Cu cine a avut Matei resbel? *Elev.* Cu Turcii, unde a eșit învingător; cu Podjebrád și cu Frideric al III-lea (german) dela care a ocupat Viena și Austria inferioară. *Înv.* Ce lucruri însemnate s'a întâmplat sub Matei, ce îmbunătățire a făcut el în privința armatei? *Elev.* El a înființat armata permanentă sub numele de armata neagră, după aceea înființează regimente de husari, artilerie și de marină. *Înv.* Bine! Atâta știm despre Matei că ce a făcut în privința armatei. Dar în privința administrativă ce fel de legi a adus? *Elev.* În privința aceasta încă și-a câștigat merite neperitoare, anume: el zice că jalbele oamenilor să se pertracteze afară de tribunalul comitatens și la tribunalul regesc și la curie, apoi comitatelor le dă autonomie liberă. *Înv.* Ce înțelegi tu sub autonomie? *Elev.* Dreptul de a se conduce ele pe ele singure. *Înv.* Dar în privința culturală câștigatu-ș'a Matei merite? *Elev.* Matei iubea foarte mult învățătura și lucrurile frumoase (de artă). În privința aceasta îi rămâne numele neperitor prin școlile multe ce le-a înființat și prin biblioteca ce o avea la curtea sa.

II. S i n t e z a. Ascultați copii! După moartea lui Matei a urmat pe tronul Ungariei Vladislav al II-lea. El n'a fost un rege așa înțelept ca și Matei, ci eră un rege slăbănog, cu afacerile țării nu s'a prea ocupat, mai mult îi plăcea să se ocupe cu vânatul și cu alte plăceri, iar dacă întrebau ceva de el, ori îi spuneau ceva, la toate răspundea: „dobje, dobje“, adecă bine, bine, pentru aceia oamenii din batjocură îl numiau Vladislav dobje.

Fiind el slăbănog, în țară să făcea mare nerânduială și nedreptate, domnii cei mari asupreau fără milă pe poporul de rând pe iobagi. Văzând poporul de rând sau

iobagii nedreptățile ce li-se fac, cu tot prețul voiau să-și răsbune în contra domnilor de pământ.

(Urmează reproducerea și recapitularea acestui pasagiu).

Sinteza 2. Ascultați dar cum s'a întâmplat răscoala țăranilor!

Pe timpul acela Turcii din nou au voit să vină în Ungaria. Auzind despre aceasta călugărul Toma Bakocs, a cerut îngăduință dela Papa Leo al X. să conducă în contra turcilor o armată cruciată și după ce a căpătat îngăduință, dieta țării a poruncit în ziua de 16 Aprilie în Dumineca paștilor, să se adune armată. În scurt timp se adună o mulțime de iobagi, iar de conducător al lor puseră pe George Dozsa. Văzând nobilii, că iobagii toți lasă lucrul câmpului, începură ai prinde și ai duce cu puterea la lucru. Auzind despre aceasta iobagii cari au fost adunați în armată, dorind și de altcum să-și răsbune contra domnilor lor, să hotărîră să nu meargă contra Turcilor ci contra domnilor și la porunca lui Dózsa, năpustiră asupra orașelor Pesta și Buda, le arsără, apoi să întoarsără asupra nemeșilor, le aprindeau casele, le luau averile, și îi omorau fără milă. Conducătorul țăranilor nu s'a mulțămît numai cu atâta, ci și-a îndreptat oamenii săi spre Seghedin, însă nu l-a putut cuprinde, după aceea a pornit spre Cenad, pe care l-a și ocupat, iar pe apărătorul cetății Csaki, episcopul Cenadului, l-a omorît. De aici a pornit spre Timișoara. Aici însă a venit contra lor Ioan Szapolyai voevodul ardealului, care după o luptă sângeroasă a bătut pe oamenii lui Dózsa, iar pe Dózsa și pe mai mulți prietini de ai lui i-au prins. Pe 40 dintre prietenii lui Dózsa i-au închis și flămânzit 15 zile, iar pe Dózsa, ca pedeapsă, l-au pus pe un tron de fer roșu de cald, în cap i-au pus o coroană roșie de caldă, astfel el a trebuit să moară între durerile cele mai crâncene, iar pe 9 dintre pretinii lui cei flămânzi, cari au mai rămas cu viață, i-au silit să mănce carnea lui Dózsa.

Aşa s'a întâmplat răscoala țăranilor, care a ținut o lună de zile și în care a murit multe sute de nemeși și vre-o 40—70 mii de iobagi.

(Reproducere și recapitulare).

Sinteza 3. Ascultați acum să vă spun ce s'a întâmplat după răscoală.

Dieta țării adunată în anul 1544, nu s'a mulțămît că a pedepsit pe Dózsa și pe prietini lui, ci a luat dela bieții iobagi și drepturile ce le-au avut nainte de asta, adecă de aci nainte nu le mai eră ertat să se mute dela un domn la altul, ori ce ar face cu el, iar nemeșilor le-a dat mai multe drepturi, anume: Pe nemeș nime n'are drept să-l dețină nainte de a fi judecat. Nemeșul are numai un domn pe regele. Nemeșul nu trebuie să plătească nici un fel de dare și ca soldat slugește numai pentru apărarea țării din lăuntru. Dacă regele ar atacă aceste drepturi ale nemeșilor, ei au drept să se răscoale contra lui.

Cartea în care au fost scrise aceste drepturi ale nemeșilor a numit-o „Cartea întreită“ *Tripartitium*.

(Reproducere și recapitulare dela început).

III. A s o c i a r e a: *Inv.* Despre care rege am vorbit eu? *Elev.* Despre Vladislav al II-lea. *Inv.* Ce fel de rege a fost el? *Elev.* El a fost un regé slăbănog. *Inv.* Fiind el așa slăbănog, putut-a face bine pentru popor și pentru țară? *Elev.* . . . n'a putut. *Inv.* Din contră prin slăbănogia lui ce să făcea poporului? *Elev.* . . . nedreptate. Nemeșii asupreau fără milă pe iobagi. *Inv.* Ce a fost urmarea nedreptăților făcute poporului, provenite din slăbănogia lui Vladislav II. *Elev.* Urmarea a fost răscoala țăranilor. *Inv.* Ce credeți răscoala țăranilor a fost bună ori rea pentru țară? *Elev.* . . . rea. *Inv.* — *Vedeți! el în loc să facă bine țării, a făcut rău.* — *Inv.* Acum asămănați pe Matei cu Vladislav. *Elev.* Matei a fost rege bun, drept înțelept și viteaz, Vladislav slăbănog. Sub Matei poporul a fost pe deplin mulțumit cu viața, sub Vladislav, poporului i-se făceau nedreptăți, încât a fost

silit să se răscoale. Sub Matei țara a înflorit, sub Vladislav a decăzut. *Inv.* Mai cunoașteți voi între regii ungareii de până acuma vre-unul așa slăbănog ca Vladislav. *Elev.*, . . . Andrei II. *Inv.* — *Despre domnia lui Vladislav putem zice pe scurt așa :*

IV. Sistemizarea. Vladislav a domnit dela anul 1490—1516. El de afacerile țării nu să îngrijea, să ocupă cu vânatul și cu altele.

Domnia lui slăbănoagă a adus țara într'o stare foarte tristă, Urmarea domniei slăbănoage a fost răscoala țăranilor, care a avut urmări rele asupra țării prin pierderea de cetățeni și asupra poporului prin pierderea de drepturi. La toate relele acestea a fost de vină Vladislav al II. prin slăbănogia lui.

V. Aplicarea: *Inv.* Câți ani a domnit Vladislav al II-lea? *Elev.* . . . 26 de ani. *Inv.* Ce fel de rege am zis că a fost el? *Elev.* . . . slab. *Inv.* De ce credeți voi că a fost el slăbănog? *Elev.* Fiindcă n'a știut să conducă treburile țării, ci le lăsă în mâinile nemeșilor. *Inv.* Ce credeți, pentruce asupreau nemeșii pe iobagi? *Elev.* Pentrucă ei n'aveau în vedere binele țării întregi, ci numai binele lor. Ei lucrau cu bieții iobagi toate averile lor, fără să le plătească și pe lângă aceasta îi și chinuiau. *Inv.* Ce credeți, pentruce s'or fi resculat țăranii? *Elev.* Pentrucă nu mai puteau răbdă nedreptățile ce li-se făceau din partea nemeșilor. *Inv.* Ușuratu-și-au ei prin aceasta soarta? *Elev.* Nu, ci din contră și-au mai îngreoiat-o. *Inv.* Pentruce? *Elev.* Pentrucă nobilii nu s'au mulțumit că au pedepsit pe conducătorii răscoalei, ci adunați în dieta din 1544 le-au luat și acele drepturi ce le mai avuseră până atunci. *Inv.* Care mi-ar ști spune ce învățatură putem noi lua dela întâmplările dintre nobilii și iobagii de pe timpul lui Vladislav? *Elev.* De aici învățăm, să nu asuprim pe nime, nici chiar pe supușii noștrii, căci pe acei oameni nime nu-i iubește, ba și D-zeu îi urește. Apoi, să nu ne răzbunăm asupra nimăruî căci aceasta încă este o faptă neplăcută. *Inv.* Dar pentru ce am zis noi

că cauza tuturor relelor din țară, pe timpul acesta, a fost Vladislav? *Elev.* Pentucă dacă el eră un rege înțelept, țineă pe nemeși în frâu și nu-i lăsa să facă nedreptăți iobagilor. *Inv.* Vedeți băieți, dela Vladislav puteți învăța, că *dacă vi-se dă atare slujbă, să vă arătați vrednici de ea, iar dacă credeți că nu o puteți împlini cu înțelepciune, mai bine nu vă prindeți de ea, decât să faceți altora rău prin aceia.*

T. Mariș,
Învățător în Ternova.

Oficioase.

Regulament de cassă votat de adunarea generală din Pecica.

I. Averea reuniunii.

§. 1. Averea reuniunii o formează :

- a) fondurile reuniunii, înființate din taxele membrilor, ori alte venit;
- b) fundațiunile făcute de particulari ori membri ai reuniunii.

II. Păstrarea averii.

§. 2. Averea reuniunii, în bani gata, se păstrează la un institut de bani, pe care care îl va designa comitetul reuniunii.

III. Administrarea averii.

§. 3. Cassariul reuniunii primește prin presidiu :

- a) cassa,
- b) toate protocoalele aparținătoare cassei,
- c) inventariul,
- d) socoata anului trecut
- e) bugetul aprobat pe anul curent.

§. 4. La predarea cassei se ia de bază inventarul alăturat la raportul către adunarea generală. Acest inventar se ia în două exemplare și se subscrie de presidiul și de cassar. Unul rămâne la presidiu, iar celalalt se predă cassarului.

§. 5. Pentru ducerea în deplinire a decisiunilor adunării generale și ale comitetului, referitoare la administrarea casei, a fondurilor și a fundațiilor, prezidiu împărtășește acestea casarului prin estrase din protocolul ședințelor.

§. 6. Cassarul reuniunii dispune de următoarele protocoale:

- a) jurnal de cassă,
- b) protocol special despre singuraticile fonduri și fundațiuni și
- c) protocol de evidență despre membrii reuniunii și solvirea taxelor.

§. 7. Incassarea taxelor se face prin cassarul reuniunii și cassarii despărțămintelor.

§. 8. Cassarul reuniunii, pe baza listelor intrate la începutul anului școlar dela fie care despărțământ, face prescrierea taxelor pe anul curent și în estras trimite conspectele fiecărui cassar al despărțământului, pentru incassarea taxelor.

§. 9. Cassarii despărțămintelor sunt îndatorați a administra la cassa centrală toți banii încasați în rate trei lunare, alăturând și lista membrilor, dela cari au încassat taxele. Iar cassarul reuniunii avizează cassarii despărțămintelor despre taxele încassate prin ei.

§. 10. În fiecare adunare a despărțământului se cetește lista membrilor, cari datoresc cu taxă restantă și curentă.

§. 11. Membrii ordinari solvesc taxa anuală în două rate: la începutul anului și în prima Septembrie a fiecărui an.

§. 12. Membrii fondatori și ajutători solvesc taxa prescrisă când se înscriu ca membri ai reuniunii.

§. 13. Taxele membrilor ordinari, în cas de necesitate, se încassează prin oficiul protoprezviteral, conform §-lui 150 p. 7 din „Regulamentul pentru organizarea învățământului în școlile populare“, care dispune de detragerea taxelor restante din salariul învățătoresc. Asemenea se pot încassa și pe cale judițială pe baza declarațiunilor, ce le-au dat cu ocasiunea înscrierilor lor de membri ai reuniunii.

§. 14. Atât cassarul reuniunii, cât și cassarii despărțămintelor sunt responsabili pentru toate sumele manipulate și încassate prin ei.

§. 15. Plătirile se îndeplinesc numai prin cassarul reuniunii, în urma unei asigurațiuni în regulă dela presiul reuniunii și asigurațiunea e în consonanță cu bugetul sau cu decisiunile comitetului. Pentru solvirile făcute pe baza comitetului, acesta e responsabil.

§. 16. Fundațiunile reuniunii se administrează conform literelor fundaționale.

§. 17. Cassarul păstrează toate actele justificătoare la percepțiuni, pe cari le alătură la rațiociniul anual.

§. 18. Scontrarea cassei se face prin controlor, ori prin o comisiune denumită din partea comitetului reuniunii. Despre scontrarea cassei se ia protocol în 2 esemplare, dintre care unul rămâne la cassar, iar celalalt se subșterne presiului.

§. 19. La finea anului solar, cassarul raportează comitetului reuniunii despre starea cassei, a fondurilor și fundațiilor, iar adunării generale subșterne socoata și inventarul. Asemenea compune și prezintă comitetului bugetul anului viitor.

Dispoziție finală.

§. 20. Cu intrarea în vigoare a acestui „Regulament“, toate decisiunile și dispozițiunile de până aci, ce contrazic acestuia, ies din valoare.

Regulament

*pentru biblioteca Reuniunii învătătorilor români gr.-or.
din protopopiatele I—VII, dieceza Aradului.*

I. Scopul.

§. 1. Scopul bibliotecii e, a veni în ajutorul membrilor reuniunii cu mijloace de cetit, pentru perfecționarea lor pe teren literar didactic.

II. Mijloacele.

§. 2. Pentru ajungerea scopului, vor servi toate scrierile de cuprins pedagogic, precum și cele de cuprins literar-științific, pe cari membrii singuratici numai cu greu le pot procura.

§. 3. Adunării generale îi stă în drept, a votă anualminte o sumă anuală pentru promovarea acestor mijloace.

III. Administrarea.

§. 4. Biblioteca se administrează prin bibliotecarul reuniunii. Sediul ei îl va statori adunarea generală.

§. 5. Bibliotecarul poartă : a) un catalog-inventar al bibliotecii ; b) un catalog alfabetic ; c) un registru al foilor și revistelor periodice ; și d) un registru al împrumutărilor.

IV. Procurarea.

§. 6. Procurarea cărților, a foilor periodice și al revistelor, se face prin adunarea generală. În casuri urgente prin comitet ori chiar și prin birou. Fiecare membru fondator ori ordinar e îndreptățit a face propuneri pentru procurare.

§. 7. Donațiuni de cărți, legate și alte obiecte, bibliotecarul le poate primi numai cu încuviințarea comitetului.

§. 8. Nu se admit în bibliotecă scrieri de cuprins contrar scopului, ce-l urmărește reuniunea.

§. 9. Fiecare carte ; după ce se leagă și se înseamnă cu sigilul bibliotecii, se introduce mai întâi în catalogul-inventar, apoi în catalogul alfabetic.

§. 10. Catalogul inventar e menit pentru evidență și usul bibliotecarului, iar catalogul alfabetic pentru cetitori.

§. 11. În catalogul inventar se introduce cărțile în șir cronologic cu următoarele date : numărul curent, ziua, autorul opului, locul și anul imprimării, numărul volumelor, prețul cărții legate și observațiune.

Dacă dintr'un op apar succesive mai multe volume, aceste se provăd cu numărul primului volum și se așează în biblioteca lângă olaltă.

§. 12. Fiecare pagină a catalogului Inventar se sumisează și apoi se trece pe pagina următoare ca transport.

§. 13. La opuri traduse sau prelucrate, după numele autorului, se introduce în parinteză și numele traducătorului sau-prelucrătorului.

§. 14. Revistele și foile periodice se țin în evidență în registrul foilor și revistelor. La finea fiecărui period apoi se leagă în volume și se introduc în cataloage în rând cu celalalte cărți.

§. 15. În catalogul alfabetic se induce numele autorului, scris cu litere mari. Dacă opul are mai mulți autori, se introduce numele fiecăruia.

§. 16. În locul pseudonimelor se pune numele adevărate, dacă sunt cunoscute, cu pseudonimele în parinteză. Iar opurile,

a căror autori nu sunt cunoscuți, în locul numelui, se va pune titlul cărții.

§. 17. După numele autorului (în catalogul alfabetic) urmează titlul cărții, numărul curent al inventarului, apoi rândul, ori șirul, în care se află cartea și locul (al câtelea e în acel șir).

V. Așezarea.

§. 18. Toate cărțile, revistele, foile etc., se păstrează în dulapul bibliotecii și sunt provăzute cu numărul curent al inventarului, al rândului și al locului.

VI. Folosirea.

§. 19. Drept la folosirea bibliotecii au numai acei membrii ai reuniunii, cari pot dovedi, că și-au solvit taxele.

§. 20. Cărți nelegate se pot ceta numai în localul bibliotecii. Împrumutarea cărților legate se face de regulă prin înfățișarea în persoană a împrumutătorului și subscrierea proprie în registrul de împrumutare, care conține rubrici pentru numele împrumutătorului, al autorului, titlul cărții, numărul inventarului, numărul volumelor, ziua împrumutării, subscrierea împrumutătorului, ziua de înapoiere și subscrierea bibliotecarului. Aceste 2 rubrici se umplu, când se înapoiază cartea.

§. 21. Dacă împrumutătorul se servește de un mijlocitor, în cererea sa, făcută în scris, are să arate precis, cui să se încredințeze cartea cerută, de sine se înțelege, pe lângă adeverință de primire. În acest caz împrumutătorul garantează pentru încrederea pusă în mijlocitor.

Trimiterea prin postă se face, la cerere în scris, pe spesele și cu rizicul împrumutătorului.

§. 22. La împrumutare în persoană, însuși împrumutătorul umple rubrica antepenultimă. La împrumutare prin mijlocitor sau prin postă, rubrica numită rămâne goală, dar se păstrează adeverința de împrumutare, respective recipisul postal până la reînapoierea opului.

§. 23. Cărțile se împrumută pe termenul maximal de o lună. Prelungirea împrumutării se poate face numai în cazul, dacă nime altul nu cere spre împrumutare aceea carte. Deodată nu se poate împrumută mai mult de 2 opuri.

§. 24. Bibliotecarul grijește, ca cărțile să se reînapoieze la timp și nevătămate în cas contrar are să pretindă restituirea pagubei și respective prețul cărții.

VII. Scoaterea din folosință.

§. 25. Cărțile devenite nefolosibile prin folosință îndelungată, se trec în o consemnare, ce se presentă adunării generale, spre luare la cunoștință și a decide înlocuirea lor cu altele noi.

§. 26. Scoaterea din folosință a unei cărți se notează în toate cataloagele. Cartea nouă însă ce înlocuiește pe cea veche, nu se trece nici în inventar, nici în catalogul alfabetic, ci i-se dă numai numărul vechiu din inventar.

VIII. Inspecțiunea.

§. 27. Inspecțiunea bibliotecii o face controlorul și comitetul reuniunii. Acesta, în fiecare an, va raporta adunării generale despre mersul și starea bibliotecii, arătând și măsura, în care ea a fost utilizată de membrii pe baza datelor primite dela bibliotecar.

Iosif Moldovan,
prezident.

Dimitriu Popovici,
secretar.

Rolul învățătorului afară de școală.*)

Onorată adunare generală!

Apostoli dela margini!

E fapt incontestabil, că oricare om din lume nisue — vrând — nevrând, a se manifesta după putință. Filozoful nisue a-și expune înțelepciunea sa, medicul știința sa, meseriașul manufacturile sale, economul productele sale, ș. a. m. Și după cum este valoarea manifestărilor, așa este valoarea individului, ce le-a produs. Aici s'ar putea aplica zicala: „Cum e omul, așa e lucrul“, și viceversa, adecă: „Cum e lucrul, așa e omul“.

Ași dori să știu, că oare există vr'un individ în stare normală, care să nu nisue a-și manifesta eul său? Și oare acela, care nu tinde a-și valida persoana sa prin muncă, împlinește-și datorința de om? Eu zic că nu. Și aceasta afirmare din simplul motiv, că Dumnezeu de aceea l-a creat pe om ca să-și împlinească datorințele sale cu sfințenie aici pe pământ.

Am zis, că indivizii, fie ei de orice branșe, tind după putință a se valoră. Și dacă toate elementele branșelor, prin valoarea lor, caută liniștirea conștiinței, cu acest prilej am aflat de

*) Disertațiune cetită în adunarea generală din Pecica, adnesată la protocol sub J.)

bine a mă ocupa despre rolul învățătorului, carele — mult — puțin își afirmă eul său. Despre învățător, ca învățător în școală numai atâta amintesc, că întru atâta e socotit ca adevărat învățător, întrucât își face datoria sa așa, ca conștiința lui să fie liniștită.

În timpurile antice — după cum ne demonstrează istoria — învățătorul era luat din șirul sclavilor mai deștepți. Acestui sclav numit „pedagogus“ îi erau concredzuți câțiva copii spre îngrijire. Acest pedagog supraveghea numai purtarea elevului, dar de educațiunea sistematică nu putea fi vorba, fiindcă însuși pedagogul nu dispunea de forțe pedagogice. Acești pedagogi erau foarte slab dotați. Doar nici de dotațiune nu putea fi vorba, deoarece numai vîptul îl primeau pe rînd dela părinții copiilor. Rebonificarea era deci numai o cerșire, iar supravegherea numai sălă. Acel pedagog nu se bucura nici de cum de vre-o stimă, ba în loc de a fi onorat, de multeori era espus batjocurei chiar și elevilor lui. De poziție în societate nici vorba nu putea fi, la ce contribuia mult și sclăvia rușinoasă. Așa a fost aceasta la Grecii din anticitate, iar la Români așa bine stătea bietul pedagog, încât i-s'a redactat sentința că: „Pe cine l-a urât zeii, l-a făcut învățător“. Așa au fost timpurile pe atunci. Pe de-o parte evalificația insuficientă a pedagogului, iar de altă parte sclăvia l-a ținut în chaos, neputându-se deci validită acel oficiu și prin urmare nici pedagogul nu s'a putut valoră.

Dar după cum zice poetul: „Vremea trece, vremea vine“ astfel trecură și acelea timpuri triste pentru istoria învățătorului și din luptele emancipării am eșit și noi la suprafață. Azi numele învățătorului nu e mai mult nume de batjocură, ci e nume de stimă. Azi suntem în avantaj față de trecut, fiindcă numai suntem recrutați din șirul sclavilor, ci suntem toți fii de cetățeni liberi. Statul învățătoresc e provăzut cu evalificația, ce o preține timpul modern. Oficiul învățătorului e coordonat cu celelalte oficii din stat și nici decât subordinat. Azi nu ne poate denegă nimenea zelul și abnegațiunea, ce o desvoltăm în activitatea noastră pentru fericirea neamului și pentru prosperarea omenimei în genere.

Să nu cugetați, iubiți colegi, că acestea sunt numai aprecieri deșerte, căci toți oamenii culti cu cuvinte de aur sculptează

hârnicia învățătorului. Nu-i vorbă și azi se mai află ici-colea câte-un laic, care caută dinadins de a-l șicănă pe învățător cu epistetele de „biet dascălaș“, „încă și dascălul se ocoșește“ etc. Acești indivizi ar voi cumva să-l declare pe învățător de incult și să-l socotească în ceva chip de incapace.

Eu însumi disputam odată cu un individ despre învățătorul de azi, carele era nemulțămîl cu școala de azi din pricina învățătorului. Într'altele mi-a zis : „Numai atunci va fi învățătorul adevărat învățător, dacă va fi evalificat cu 8 clase, căci uită-te Dta : Dacă eu cer dela Dta împrumut 101 coroane și dacă ai numai 100, atunci poți-mi da 10! ? — I-am răspuns : „Scuză-mă, dar cu tot dreptul îți răspund, că Dta nu ești în clar cu ceea ce este învățătorul. Exemplul Dtale nu e la loc. Învățătorii noștri sunt evalificați după cerințele moderne și e egală diploma lor cu cele 8 clase și dacă poate da pe numărul 100, sigur că-l va putea da și pe 1“. — „Dar bine“, mi-a zis mai departe — „n'ai cetit Dta cum un inspector de școale lasă să fie publicat concurs pe o stațiune cantorală în loc de stațiune învățătorească, de unde acel inspector deduce, că titlul de învățător e sinonim cu al cantorilor de prin Bihor?“ Am zis : „Am cetit concursul cu pricina, nu numai eu, ci doar toți învățătorii și cu indignare protestăm contra acelei neprecauțiuni. Noi învățătorii însă nu facem aprehenzii pentru neprecauțiunea unora sau altora, căci ne cunoaștem chemarea. Chemarea noastră e sfântă, iar misiunea apostolică. Cine nu ne aprețiază, nu cunoaște scopul, pentru care e chemat învățătorul“. Până aici dispută...

Că în școală învățătorii noștri își împlinesc misiunea cu sfințenie o recunosc nu numai inspectorii noștri de școale, ci chiar și cei regești. Adevăr e însă, că munca învățătorului e mai slab răsplătită, căci dotațiunea lui e mai puțină, ca a tuturor funcționarilor. Dar precum în cel mai mare rău este și ceva bun, astfel doar și lipsa materială încă îl îndeamnă a fi mai activ, căci doar de ar fi plătit mai boerește, poate că ar căuta să se manifeste boerește. Prin aceasta însă nu voiesc a zice, că învățătorul nu ar merită o leafă mai bună, dar fiindcă așa sunt vremurile, trebuie să ne mulțămim cu zicala că : „Fericit e cel ce să mulțămeste cu ceea ce are“.

Dupa mine, învățătorul se va putea valora, dacă nu se va mulțami cu cunoștințele, ce și le-a câștigat în decursul studiului, ci după ce va intra în viață se va nisul de a ceti toate opurile de valoare, dar mai ales acelea, ce cad în cadrul său de activitate.

Învățătorul va fi aprepțiat atunci, când la orice întrebări puse de alții, va fi gata cu răspunsuri logice și adevărate. Să caute mai departe învățătorul să nu uite de sine, căci nitându-se de sine, se uită de misiunea-i sfântă. În afară de școală să desvoalte învățătorul aceeași muncă, cu același zel și abnegațiune, cu care luptă părinții pentru fericirea fiilor. Cultura socială și intelectuală să și-o însușiască fiecare din noi, căci aceasta ridică nimbul statului învățătoresc și al școalei. Orice fel de bârfeli să lipsască de pe buzele fiecăruia și de pe acelea să iasă numai cuvinte de aur lămurit, căci acestea vor contribui la îmbunătățirea sortii poporului și vor ridică vaza învățătorului.

Să ne întrebăm acum, că oare ce este învățătorul? Iată ce definiție îi dă literatul Iosif Vulcan când zice: „Învățătorul e ca lumina, carea respândind lumină, se consumă pe sine însuși; dar stângându-i-se viața, el nu lasă întunec după sine ca lumina arsă, ci lumina produsă de el trăește mai departe în elevi“. Învățătorul este apostolul, avocatul, medicul și inginerul poporului. Aceasta o demunstru cu aceea, că dela învățător se cere sfat și ajutor, în toate direcțiunile. Din motivul, că poporul, care cere sfatul învățătorului, în cea mai mare parte e agricultor, se pretinde dela învățător să fie acasă în toate cunoștințele economice, căci precum știm, plugarul român cetește foi și cărți, pe cari îi dă mâna să le procure; și de multeori sfătuid cu un atar individ, te pune în jūimire cu ceeace auzi dela dānsul, iar de cumva învățătorul îi rămāne inferior, ajunge să fie critizat chiar din partea foștilor săi elevi. Prin aceasta apoi suferē autoritatea învățătorului, iar ambițiunea lui e știrbită.

Să vedem acum relele, ce le putem observa la poporul nostru și pe cari învățătorul, în conțelegere cu ceilalți factori che-mați, le-ar putea delătură.

Sunt de firma convingere, că cu toții ați experiat, cum copilul țaran îndată după absolvarea școalei cotidiāne, nu se mai

interesează de loc de carte, ba ce e mai mult, înmediat după absolvare începe cu fumatul, cu șezătorile și cu birturile. Să-i aduni la școala de repetiție nici vorbă; chiar pe lângă cea mai aspră pedeapsă nu-i poți capacita. E timpul suprem, ca învățătorul, cu celelalte persoane chemate, să pășască la mijloc. Legea dispune, ca până dela 15 ani în sus nu e permis copiilor a lua parte la jocuri și prin birturi.

Cu toții însă cu regret putem constată, că această lege nu se aplică. Aici ar fi locul, ca învățătorul cu preotul să se pună pe lucru și să constrângă pe cei chemați la executarea legii, iar încât aceștia ar neglija executarea, să se caute remediu la forurile competente.

Pe lângă acestea apoi învățătorul să nisie pentru inactivarea școalei de repetiție, căci precum bine știm, mai că nimic nu ajunge toate cunoștințele câștigate în școala cotidiană, dacă acelea nu se repetază când copilul lucră cu o judecată mai clară.

Mergem mai departe. În timpul prezent, după cum ne demonștră statistica și după cum esperiem și noi zilnic, băuturile spirituoase nimicesc nu numai o parte din avutul poporului, dar aceasta filoxeră indeamnă pe oameni la desfrânări și crime, cari duc la peire.

Un alt verme, ce roade la avutul omenimei, este: lucsul. La o nuntă bunăoară, sau la orice petrecere poporală, dacă am dori să știm, că care e fata săracului și care a bogatului, după haine ori după hânii dela gât nu le-am putea deosebi.

Încă un rău destul de mare să constată la femeia țaranului român: *distragerea prin fleacuri*, sau mai bine zis: „*Am stat puțin de vorbă cu vecina*“. — Cât e ziua de mare, celea mai multe femei stau pe stradă, (firește mai mult la olaltă) și întrebată fiind că unde a fost, zice că: „*a stat puțin de vorbă cu vecina*“. Acest „stat puțin de vorbă cu vecina“, grădina femeii țaranului român o umple cu burueni, casa rămâne necâștigată, iar copii lăsați de capul lor, ca vai și amar de ei

Superstițiile de tot felul apoi, doar, nici la un popor nu sunt așa de număroase, ca la poporul nostru. De diavoli, strigoi, marțole și pricolici, le este frică chiar și copiilor din leagăn. Ce

mai zicem apoi de sărbătorile băbești ca : Foca, Sfrădeleuțele, Tăcnainte-tăcnapi, Marți-sările, Joile dela Paști până la Rosalii? etc. Cu un cuvânt, dacă am căuta, am constată, că femeia țaranului român are mai multe sărbători ca zile de lucru. Deci de unde va spori averea românului?

Eată deci o mulțime de scăderi, pe cari le putem constată la poporul nostru!

Și apoi ce cugetați iubiți colegi, cine e chemat în primul rând de a arăta poporului, că beuturile, luxul, fleacurile, superstițiile și sărbătorile băbești sunt așa morbururi și datini, cari îngroapă de viu pe un popor, atât moralicește cât și materialicește? Cel dintâiu și în primul loc, după mine e chemat învățătorul, carele trebuie să dispună de toate armale științei prin cari să combată ce e de combătut.

Imparțiali fiind, putem afirma, că poporului nostru îi mai trebuie încă multă carte, ca să poată ținea pași cu alte popoare. De multe ori elevul devenit maiorean, e cuțit cu 2 tășuri pentru școala și biserica lui. Vedem cum iarna, nemai având țaranii lucru în câmp, să adun mai mulți la olaltă, iar ca obiect de discuție și iau pe preotul și pe învățătorul, descriindu-i în celea mai negre colori, că ei sunt mâncătorii poporului, ei aruncă dajdii grele etc. Sunt cazuri, unde mai bucuroși ascultă sfaturile parveniților și ale șarlatanilor de diferite speții, pe când ale conducătorilor fireștile abandonează. Toate acestea din lipsa de neștiință și din cauza multor analfabeți.

Onorată adunare generală! Noi știm cu toții, că spiritul omenesc e astfel creat, că e dornic de a ști multe, ba în continuă caută izvoare de a ști ceva nou. Lăsat fiind poporul de capul său, ușor să întâmplă că dă crezământ șarlatanilor și parveniților, cari sunt străini de limbă și de port și cari îl exploatează în folosul lor. Învățătorul cu preotul să caute mijlocul și izvoarele din cari să adape setea poporului. Pedagogul Herbarth zice : „Sufletul omului lucrează numai din aceia, ce a perceput, ergo totul atărnă, dela ceia *ce-i dăm*. Sufletul omului este formabil, deci educațiunea este posibilă“. Izvoarele, cari ar potoli setea neștiinței, după mine ar fi : *înființarea de biblioteci populare și ținerea de prelegeri populare*. Acestea izvoare sunt mijloacele

cari conduc poporul adult la fericirea materială și morală. Peste iarnă, în Dumineci și sărbători, s'ar putea arangia prelegeri populare, unde să combată învățătorul tot ce contribuie la ruina avutului material și moral. Preotul de pe amvom să de mână de ajutor învățătorului pentru luminarea minții, căci mai ales el este dascălul adulților.

Ar fi poate de dorit ca prelegerile populare precum și bibliotecile populare să fie obligatorice pentru toată mitropolia, ca astfel fiecare să aibă impus ca datorință a prelege și a împărți cărți bune de cetit. Aflându-se în fiecare casă câte o carte bună de cetit, părinții înșiși ar căuta ca copiii lor să se ocupe cu cetitul și astfel toți împreună ar avea obiect de discuție serioasă în loc de a să ocupă cu ceia ce nici când nu aduce folos.

Fraților Colegi! În ce privește rolul învățătorului în societate, nu amintesc de etichetă, căci în regulele hontonului ori care e instruat în așa măsură, ca să poată lua parte în ori care societate modestă.

Să recere însă, ca învățătorul să fie în curent cu toate cunoștințele necesare, ca astfel apoi, în oricare societate sau corporațiune să poată lua parte la deliberări. Acestea apoi să fie lămurite și clare, căci claritatea justifică cultura, atât de necesară oricărui om inteligent.

I-se impune învățătorului modestie în toate afacerile, pretenziunile și împrejurările, dar pe lângă toată modestia să recere energie mare, pe carea trebuie să o manifeste în toate acțiunile sale. Activitatea energică contribuie foarte mult la ridicarea vazei unei corporațiuni.

În viața de toate zilele, oamenii sunt constituiți în diferite societăți și corporațiuni, ai căror membrii să nisuesc din răspuțeri pentru realizarea idealului pentru care s'a constituit. Precum membrii omenimei au lipsă unul de altul pentru de a sfătui pentru binele lor, astfel și membrii unei societăți ori ai unei corporațiuni încă au lipsă pentru schimbarea de vederi cu membrii altei societăți ori corporațiuni, ca astfel apoi în comun să poată conlucra pentru idealul sublim.

Din acest punct de vedere, i-se impune învățătorului de a să face membru la vr'o societate literară, căci aceasta'i dă în-

vățătorului ocaziune de a-și perfecționa facultățile și de a-și valida eul său și pe cale științifică; iar ca membru în corporațiuni i-se dă prilej învățătorului, ca experiențele câștigate prin nemijlocita atingere de popor, să le supună deliberării, din cari s'ar aduce hotărâri, eare ar contribui la fericirea poporului.

Dacă e adevărat, că „învățătorii formează națiune“, am comite o mare greșeală dacă n'am căuta toate mijloacele pentru promovarea binelui națiunii. Având un popor învățători culți, atunci și poporul va avea de unde să primească cultură.

În expunerile sale, Iosif de Calazanza să adresează către învățători astfel: „Binele națiunii este depus în mâinile voastre; ea vă va binecuvânta sau vă va blăstăma, după cum veți fi fiștiat a o conduce. Pregătiți-vă deci pentru ziua cea mare, când va trebui să dați samă de faptele voastre, căci voi sunteți responsabili lui Dumnezeu nu numai de voi înșivă, ci încă și mai mult pentru poporul ce vi s'a încredințat voauă“.

Onorată adunare generală! Apostoli ai neamurilor! Dacă învățătorul va lucra cu cea mai mare energie pentru ameliorarea bunei stări a poporului și luptând din resputeri pentru delăturarea agenților provocători de rău poporului, fiind reprezentați în toate societățile și corporațiunile, unde e vorba de sine și de soarta poporului; iată că i-am vedea vaza și autoritatea în toată splendoarea modernității.

În fine, mulțămindu-vă pentru paciența, ce ați manifestat-o față de expunerile mele, închei cu sentința unui coleg de-al nostru, care zice: „A sosit timpul și o-ra, azi mai mult ca nici odată, ca: fiecare în ale sale, dar tot românul la postul său“.

Nădab, Noemvrie, 1905.

Dimitrie Boarin,
învățător.

Informațiuni.

Comitetul Reuniunii noastre învățătoresți au ținut Joi în 1/14 Februarie ședință extraordinară, la care au participat membrii: Iosif Moldovan, Protasiu Givulescu, Dimitriu Popovici Iuliu Groșorean, Damaschin Medrea, Stefan Roja, Ioan Vancu, Petru Vancu, Nicolau Boșcai, Ioan Roșu, Nicolau Cristea, Mihai

Vidu și Pavel Dârlea După deschiderea ședinței, președintele face amintire de trecerea la cele eterne a fostului președinte și primul membru de onoare *Teodor Ceonța*, carele ca reînțemeietor al reuniunii și unul dintre cei mai devotați profesori preparandiali și-a câștigat merite neperitoare pentru reuniune și vecinică recunoștință din partea foștilor săi elevi. Prezenții cuprinși de sentimentele durerii, rostind cuvintele „in veci să fie amintirea lui” dau expresiuni condolenței lor. — S'a și luat apoi la cunoștință și s'au aprobat dispozițiunile prezidiale privitoare la participarea reuniunii la înmormântare și s'a decis, ca cu ocaziunea adunării generale ce se va ține în vara anului curinte în Arad, să se țină pentru odihna sufletului său părăstas, la care să participe întreagă Reuniunea. În legătură cu aceasta afacere, președintele raportează, că îndemnat de sentimentele recunoștinței față de fericitul în Domnul, încă pe timpul când acesta cu o energie de admirat conducea destinele reuniunii, în conștelegere cu mai mulți colegi membrii au reuniunii s'au pregătit a serba în mod demn iubileul de 25 ani dela suirea sa pe catedră, dar morbul grav și cazul trist al morții i-a împedecat în executarea ferbintei lor dorințe. Raportează mai departe că din tristul incident al morții, conșteles cu membrii prezenți la înmormântare, au luat hotărârea de a-și arăta recunoștința față de marele lor binefăcător prin eternizarea memoriei lui și arădicarea unui monument la mormânt. Și fiindcă meritele și recunoștința noastră și le-a câștigat fericitul nostru fost profesor în mare parte ca președinte al reuniunii, află de bine a propune că aceasta afacere să o primească asupra sa Reuniunea, în care caz, dânsii pun la dispoziția Reuniunii suma de 335-cor. 65 fileri, dinpreună cu cele 100 esemplare „Scrieri pentru popor” de Nicolau Ștef și 50 exemplare „Chestiunea pedepselor” de Iosif Velcean, incurse spre scopurile indicate dela recunoșcătorii săi elevi. — Comitetul primește în unanimitate și recunoaște afacerea și îndatorirea de a sa, exprimând recunoștință și mulțămită inițiatorilor și contribuitorilor. Tot odată autorizează prezidiul a dispune de tipărirea de coale pentru adunarea de contribuiri benevole spre scopul indicat, în număr corăspunzător — pe cari distribuindu-le membrilor și altor foști elevi ai fericitului să continue colectarea, și, și până la alte dispoziții, cu scopul de a putea inaugura monumentul arădicând încă cu ocaziunea adunării generale din anul curinte, să se pună în conștelegere cu un întreprinzător privitor la planul și prețul monumentului, având a raportă în această afacere proximei ședințe de comitet. — Tot cu aceasta ocaziune s'au luat dispoziții cu privire la improcesuarea restanțierilor cari n'au satisfăcut multelor rugări și recercări prezidiale, s'au discutat și deliberat

mai multe afaceri curente, între cari și modul de editare și administrare al organului Reuniunii.

Arădicarea salarelor învățătoarești la minimumul de 800 cor. Ven. Consistor diecezan, spre a pute să satisfacă înaltei dispozițiuni a Măritului Congres național, a esmis o comisiune compusă din Dnii asesori Roman Ciorogar, Dr. Georgiu Ciuhandu și Iosif Moldovan, pentru ștudierea afacerii și compunerea unui proiect privitor la modul de ezeutare.

Imbunătățirea sortii învățătorilor. Ex. Sa Domnul ministru de culte și instrucțiune publică contele *Aponyi Albert*, conform mult sulevatei sale promisiuni, a prezentat dietei proiect de lege în aceasta afacere. Dorința generală a învățătorilor însă, de a fi deopotrivă conziderați fără privire la calitatea școalei, — și de a fi rebonificați după prestațiuni conform altor funcționari cu ecalificațiune corăspunzătoare, nu s'a realizat, din contră, libertatea — de care are mare lipsă învățătorul în împlinirea cu conștientiozitate a științei și măreței sale misiuni, — prin diversele și riguroasele dispușețiuni ale acestui proiect de lege, cari alterează și multe dispușețiuni ale corporatiunilor autonome susținătoare de școale, — s'a restrâns în mod esențial. Selasă îngerință vastă în afacerile școalei organelor administrative, se normează contrar posibilității și ecvității folosirea limbii magiare ca limbă de propunere, se interzice dreptul de liberă alegere a manualelor și în caz când un învățător ar fi destituit pentru fapte contrare cu dispozițiunile de tot severe ale acestui proiect de lege, i-se interzice susținătorului dreptul de a mai susține școală, și în schimb — cu toate că învățătorii confesionali fac serviții duple statului, în ceea ce privește recompensa, sunt mai puțin conziderați decât colegii lor cari au fericirea de a se desmierdă în palatele școalelor de stat arădicate din sudoarea noastră comună — Comitetul central al învățătorilor din patriă a și înaintat eccepțiunile sale contra proiectului, cuprinse întrun memorandum. Asemenea a făcut și Reuniunea învățătorilor de stat.

După proiectul din ecștiune, salarul învățătorilor ar fi următorul :

	Cl. I	Cl. II	Cl. III
	Cor.	Cor.	Cor.
Salar fundamental . . .	1200	1100	1000
După servițiu de 5 ani	1400	1300	1200
" " " 10 "	1500	1400	1300
" " " 15 "	1600	1500	1400
" " " 20 "	1800	1700	1600
" " " 25 "	2000	1900	1800
" " " 30 "	2200	2100	2000

Sustinătorii de școale comunale și confesionale ar fi obligați a întregi salariile învățătorilor conform dispozițiilor acestui proiect în decurs de trei ani dela intrarea în vigoare, cel mult până la 30 Iulie 1910.

Apărarea școlilor confesionale. Concistorul metropolitan din Sibiu, sub presidiul Ex. Sale Dnui Mitropolit *Ioan Mețian*, a luat hotărârea de a prezenta contra proiectului școlar, înaintat dietei de contele Aponyi, un memorandum, care a și fost prezentat ministrului în persoană prin însuși Mitropolitul însoțit de P. S. S. Episcopi diecezan *Nicolau Popea* din Caransebeș și *Ioan I. Papp* din Arad. Archiereii noștri între ponderoasele gravamine arădicate contra proiectului cer, a se stabili salarul învățătoresc numai la *minimumul de 800 cor.*; *cincenalele la 100 cor., așa că ele numai după un serviciu de 40 de ani să se arădice la sumă egală cu salarul fundamental*; apoi după moartea învățătorului, *cădura și orfanii să primiască numai jumătate din sal r în decursul unui an și nu întreg salarul pe jumătate de an după cum se contemplant în proiect.*

Episcopii români gr. cat. în frunte cu Ex. Sa Dnul Mitropolit *Victor Mihaili de Apsa*, încă au ținut o conferință în meritul afacerii și au hotărât să trimită la dietă și Regele apostolic o reprezentățiune contra acelu proiect de lege. În reprezentățiunea aceasta se cere, ca proiectul de lege să fie retrimis Ministrului de culte și instrucțiune publică, spre a-l prelucra astfel, încât *îmbunătățirea leșilor învățătoresci să se facă din casa statului, fără ca prin aceasta să fie lipsite bisericile de drepturile cari până acum le-au avut asupra școlilor.*

Concistorul bisericii evanghelice săsești, adresează ministrului remonstrațiune contra dispozițiilor prin cari se vatămă autonomia bisericii. — Se zice că și *partidul poporal catolic* în frunte cu contele *Zichy Nándor*, încă e contra proiectului. Clubul deputaților naționaliști a și început luptă energetică contra proiectului.

Adunarea poporală din Blăș încă au luat frumoasă rezoluțiune, în carea între altele se zice: *Nu îmbunătățirile leșilor învățătoresci ne neliniștește, ci condițiile de care este legată aceasta îmbunătățire.* În senzul acesta și-au făcut datorința și bravii Șirieni în adunarea poporală ce au ținut-o sub conducerea deputatului *Dr. Ștefan Pop.*

Sinoadele protopopești din Arad, Boroșeș și Oradea-mare — compuse în mare parte și din învățători, au votat cu unanimitate rezoluțiuni de protest în aceasta afacere. Și după cum se vede din anunțurile jurnalistică, întreagă populațiunea

țării e revoltată și pusă în mișcare prin aceste proiecte de lege, cari sub masca îmbunătățirii sortii învățătorilor, țintesc nimicirea școalelor confesionale.

† *Caz de moarte.* Din despărțământul Buteni ni se comunică trista știre, că sârguinciosul învățator *George Grozav* din *Bontesti* a trecut la cele eterne. La inmormântarea săvârșită în 6 Martie (21 Februarie), au luat parte Domni preoții: Teodor Rada din Bontesti, Alexandru Nica din Almaș, A. Miclău din Secaș și Romul Hârduț din Holtmizeș precum și un frumos număr de învățatori în frunte cu președintele despărțământului *Nicolau Boșcai* carele la mormânt a ținut un frumos cuvânt de despărțire în numele Reuniunii. Dumnezeu să tindă mângâiere întristatei sale soții, iar sufletul lui să-l așeze în lăcașurile dreptilor.

Manual școlar oprit. Ministrul cultelor și instrucțiunii publice, prin ordinul de sub nr. 1032/907 a interzis folosirea manualului „Istorieare bisericești“ III carte de religieune pentru școalele populare aprobată de Ven. Consistoare ort. române din Arad (Nr. 6297/1897) Caransebeș (Nr. 723/1898) și Oradea-mare (Nr. 885/166 din 1898) Edițiunea a IV Caransebeș 1906.

Un paș înainte. Vener. Consistor din Arad a cumpărat moșia de 1200 jnghere de lângă S. Petru sârbesc (com. Torontal) dela contele Paul Szapáry cu 1.200.000 coroane.

Examene de calificățiune învățătorescă nu se mai țin și în luna lui Februarie ca și până acum, ci conform dispozițiunilor noului Regulament votat de înaltul Congres, numai cu ocaziunea examenelor ordinare la finea anului școlar.

Pentru liceul din Brad. Tinerimea română din Arad a arangiat un bine succes concert împreunat cu petrecere de carneval, care a rezultat pentru fondul liceului conziderabila sumă de 2530 cor. Tot pe scopul gimnaziului au mai contribuit dl Em. Ungureanu din Timișoara 1000 cor., Dr. Nicolau Ciacian medic în Pecica 200 cor. Români din comuna Tisa 24 cor., din comuna Berini 13 cor. 76 fileri.

Averea fundațiunii Emanuil Gozsdu. Conform socotelor încheiate cu finea anului trecut averea reală a fundațiunei e 6.460.714 cor. 76 fil. Creșterea anului 1906 e de 323.023 cor. 41 fileri.

Curs de desemn în Sibiu. Cu aprobarea Ministrului de culte și instrucțiune publică se va ținea în Sibiu un curs de desemn, care va dura câte 7 săptămâni în decurs de două veri. Pentru anul acesta cursul se va începe în 1 Iuliu și va ținea până în 17 August. La curs pot lua parte învățătorii și învărtoarele cari doresc să se perfecționeze în desemn. Cursul e grătuit.

Frecvențanții pot reflectă la cvartir gratuit și eventual și la oare care ajutor în bani. Ajutorul se va primi numai după absolvirea cursului. Insinuările pentru primire se fac la dl Martin Schuster directorul școalelor de meserii din Sibiiu (Nagy-Szeben Sagasse 29) în timpul cel mai scurt. Informații mai deaproape se pot cere și dela dl prof. seminarial Timotei Popovici în Sibiu.

Solvierea tacselor. Abonamentul pentru organ la solvit Domnii: Dr. George Ciuhandu, Dr. George Proca Sibiiu, Dr. Caius Bredicean Lugos, Ioan Furdian învățător Leucusești, Sidonia Ungurean, Adrian Ungurean, Ioan Iancin, Nicolau Vug învățător Birchiș, Antoniu Sirca inv. Bacamezeu p. u. Birchiș, Rozalia Cioara învățătoare Guravale, Simion Albu inv. în Cermei, Patrichie Râmneanțu inv. Kustely p. u. Iâm, Atanasiu Baicu inv. Gyirok comit. Timiș câte 5 cor. Ambrosiu Catona învățător în O. Homorog comit. Bihor p. u. Nagyszatonta 2 cor. Tacsă de membru au încurs dela dl Ioan Iancin învățător Almaș 2 cor.

Bibliografie.

Cartea bună se recomandă singură.

„ABCdar prima carte de cetire pentru elevii clasei prime de Iosif Moldovan, Iuliu Grofșorean, Nicolau Ștef, Nicolau Boșcaiu și Petru Vancu. Edițiunea a V-a aprobată de Venerabilele Conzistoare din Arad și Caransebeș, epuizindu-se, va apărea în curând în tipografia diecezană din Arad în a VI-a edițiune îndreptată. Prețul unui exemplar 40 fil.

„A doaua carte de cetire“ tot de susnumiții autori a apărut în zilele aceste în a IV edițiune. Prețul unui exemplar 40 fil.

„Limba magiară“ pentru școalele poporale partea I de Iuliu Grofșorean și Iosif Moldovan, prima edițiune în 5000 exemplare sa epuizat în decursul unui an și a apărut în zilele aceste în a II-a edițiune îndreptată, aprobată și de Ven. Conzistor din Arad. Prețul unui expemlar 50 fil.

Asemenea recomandăm Domnilor învățători și în spețial acelor cari se indeletnicesc cu înștruarea diletanților următoarele pieze teatrale de Radulescu Niger, apărute în Biblioteca teatrală edată de librăria Ciurcu Brașov, ca ușoare de înțeles și foarte acomodate pentru popor:

<i>Talpa iadului</i> comedie în 2 acte	prețul	40 fil.
<i>Păcatele lui Gânju</i> pieză în trei tablouri	„	50 „
<i>Păcală argat</i> comedie în doauă tablouri	„	40 „
<i>De pe urma beției</i> comedie în doauă acte	„	40 „
<i>Povestea vorbei</i> pieză într'un act	„	50 „

Poșta noastră.

Adoromaled. — E foarte bun, dar nu ne încumetăm a espune organul la eventuale neplăceri cu procurorii. La dorință îl transpunem altui organ mai competent.

Colegilor din N. — Nu putem deschide coloanele organului nostru certelor personale. În răspunsul de sub întrebare nu sau numit persoane.

Cam ce e pricina raportului*încordat între preot și învățător. — Publicăm pe rând tot ce este în interesul cauzei. Atacurile și animozitățile nu vindecă ci inveninează cauza, la ceia ce nu cred că a țintit nici unul dintre scrietori.

M. în T. — Disertațiuni și articlii prea lungi nu sunt pentru organe ce apar odată în lună. Estrateți esența și publicăm cu plăcere.

L. D. în S. — În numărul viitor.

S. B. în S. — Am luat la cunoștință. Vom face tot posibilul.

Nica S. în R. — Dacă până la 1 April nu voi primi anunț de plătire dela dl cassar, nu mai pot ajuta. Trebuie se ezeccut dispozițiunile comitetului ori vă ve-ți supăra ori ba.

M. V. în H. — Venerabilul Conzistor esecută acum dis-pusețiunea Congresului, nu vederile espuse în ancheta învățăto-rilor. Aceste se vor apreția de forul ordonator. Diplomele le voi trimite pe sărbătorile învierii, mai timpuriu nu pot.

Dim. Sim. în C. — Tipărituri pentru testimoni semestrale cu 8 fil. ezemplarul poți primi dela noi ori când.

Acalasim. — Venitul cantoral se compută la întregirea sa-larului. Proiectul în întregime la dorința generală îl vom publica în numărul viitor, dar atunci ar trebui se publicăm și reprezen-tațiunile și memorandele Arhierieilor și rezoluțiunile adun. popor. printrucă toate ne privesc, dar navem loc și posibilitate.

Aviz special.

Nur * E de față să ni se restituie de cei ce nu doresc al-abona, la din contră și conziderăm de abonanți.